

En arbetstagare hos en kommun avskedades från sin anställning. Arbetstagaren var medlem i ett förbund som väckte talan mot kommunen och yrkade bland annat ogiltigförklaring av avskedandet. Kommunen och förbundet är inte bundna av kollektivavtal i förhållande till varandra. Tvist har uppstått mellan förbundet och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) om SKR enligt 10 § andra stycket medbestämmandelagen med anledning av tvisten mellan förbundet och kommunen varit förhandlingsskyldigt gentemot förbundet. Arbetsdomstolen har kommit fram till att så inte varit fallet.

ARBETSDOMSTOLEN

DOM
2023-03-15
StockholmDom nr 14/23
Mål nr A 54/22

KÄRANDE

Privat- och Offentliganställdas förbund, POA, Nordenflychtsvägen 76,
112 17 Stockholm

Ombud: Christian Schlater, samma adress

SVARANDE

Sveriges Kommuner och Regioner, 118 82 Stockholm

Ombud: arbetsrättsjuristen Christina Madfors, samma adress

SAKEN

förhandlingsvägran

Bakgrund

Mellan parterna föreligger inget kollektivavtal.

En arbetstagare hos Leksands kommun var anställd som undersköterska med placering i hemtjänsten. Arbetstagaren var medlem i Privat- och Offentliganställdas förbund, POA (i fortsättningen benämnt POA). Kommunen hade, med anledning av covid-19-pandemin, krav på att arbetstagarna i hemtjänsten i arbetet skulle bära munskydd, alternativt visir i vissa fall. Arbetstagaren följde inte kommunens krav och avskedades av bland annat det skälet.

Tvist uppstod mellan POA och kommunen om avskedandet var lagligen grundat. POA väckte talan mot kommunen och yrkade bland annat ogiltigförklaring av avskedandet och lön samt allmänt skadestånd till sin medlem. POA gjorde gällande att kommunen inte hade rätt att kräva att medlemmen skulle bära munskydd alternativt visir. POA och kommunen har träffat en förlikningsöverenskommelse såvitt avser den tvisten.

Med anledning av avskedandet kallade POA med Sveriges Kommuner och Regioner (i fortsättningen benämnt SKR) till förhandling. Någon förhandling kom inte till stånd. Tvist har uppstått mellan parterna om SKR enligt 10 § medbestämmandelagen var skyldig att förhandla med POA.

Yrkanden och inställning

POA har yrkat att Arbetsdomstolen ska förplikta SKR att betala allmänt skadestånd till POA med 40 000 kr, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämning, den 1 juni 2022, till dess betalning sker.

SKR har bestritt käromålet, men vitsordat ränteberäkningen och ett belopp om 10 000 kr i allmänt skadestånd som skäligt i och för sig.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Parterna har till stöd för sin talan anfört i huvudsak följande.

POA

Sammanfattning av grunderna för talan

SKR har varit förhandlingsskyldig med POA enligt 10 § medbestämmandelagen, men trots det vägrat att förhandla med POA när POA så påkallat. SKR är därmed skyldig att betala allmänt skadestånd till POA för att ha brutit mot medbestämmandelagen.

Händelseförloppet

Den 1 april 2022 skickade POA en underrättelse om ogiltigförklaring av avskedande, begäran om skadestånd samt påkallande av förhandling enligt medbestämmandelagen till kommunen och SKR.

I skriften angav POA att organisationen påkallade central förhandling enligt medbestämmandelagen med kommunen och SKR avseende bland annat avskedandet.

SKR svarade i skrift den 5 april 2022 att tvisten verkade handla om en rättstvist med anledning av ett personalärende i kommunen och att SKR och POA inte hade någon förhandlingsordning, vilket är en förutsättning för en central rättstvisteförhandling. SKR avvisade därför förhandlingsframställningen.

Förhandlingsskyldighet enligt 10 § medbestämmandelagen

Då det inte finns något kollektivavtal mellan POA och SKR har det inte heller funnits någon tillämplig förhandlingsordning. SKR har därmed varit förhandlingsskyldigt med POA enligt 10 § andra stycket medbestämmandelagen.

I den angivna bestämmelsen anges bland annat att förhandlingsrätt enligt 10 § första stycket tillkommer arbetstagarorganisationen även i förhållande

till organisation som arbetsgivaren tillhör. POA har således haft rätt till förhandling med SKR enligt den bestämmelsen.

POA har påkallat förhandling med SKR, men SKR har vägrat att förhandla med POA. SKR är därmed skyldig att betala POA allmänt skadestånd för att ha brutit mot medbestämmandelagen.

SKR har hänfört sig till ett resonemang i rättsfallet AD 1981 nr 60. Det är inte relevant då POA inte varit skyldig att genomföra någon lokal förhandling eftersom det inte föreligger något kollektivavtal mellan parterna och då POA inte har någon lokal arbetstagarorganisation.

SKR

Sammanfattning av bestridandegrunderna

SKR har inte haft någon skyldighet att förhandla med POA enligt 10 § medbestämmandelagen. SKR har därmed inte brutit mot den bestämmelsen genom att avvisa POA:s förhandlingsframställning.

Händelseförloppet

Den 1 april 2022 påkallade POA förhandling med både kommunen och SKR, med yrkande om att kommunens avskedande av arbetstagaren skulle ogiltigförklaras och att kommunen skulle betala skadestånd m.m. med anledning av avskedandet.

SKR svarade POA den 5 april 2022 att SKR avvisade förhandlingsframställan avseende central tvisteförhandling.

Ingen förhandlingsskyldighet

SKR har inte haft någon skyldighet att förhandla med POA i rättstvisten mellan POA och kommunen om avskedandet. POA hade enbart rätt till tvisteförhandling med kommunen.

Det finns inget kollektivavtal mellan parterna och därför inte heller någon förhandlingsordning som föreskriver att tvisteförhandlingar ska ske på lokal respektive central nivå. Förhandlingsskyldigheten regleras därför av 10 § medbestämmandelagen.

SKR var inte skyldig enligt 10 § medbestämmandelagen att delta i någon central tvisteförhandling med POA.

Arbetsdomstolen har uttalat att om en arbetstagarorganisation vill påkalla en förhandling i en rättstvist ska begäran om förhandling normalt riktas mot den som det rättsliga anspråket ställs mot, AD 2018 nr 9. POA har alltså inte haft någon rätt till förhandling med SKR i rättstvisten utan har, i denna situation, enbart haft rätt till lokal förhandling med kommunen. Se även rättsfallet AD 1981 nr 60.

Skadeståndets storlek

Om domstolen skulle finna att SKR varit förhandlingsskyldig och att SKR därmed ska betala allmänt skadestånd till POA ska skadeståndsbeloppet bestämmas till ett lågt belopp. SKR har i så fall inte uppsåtligt brutit mot medbestämmandelagen och rättsläget har varit oklart.

Utredningen

Målet har avgjorts utan huvudförhandling. POA har åberopat viss skriftlig bevisning.

Domskäl

Tvisten

Parterna tvistar i frågan om det funnits en förhandlingsskyldighet enligt 10 § medbestämmandelagen för SKR i förhållande till POA, i en tvist om ogiltigförklaring av avskedande och skadestånd m.m. till en arbetstagare i en kommun.

POA har anfört att SKR enligt 10 § andra stycket medbestämmandelagen haft en skyldighet att förhandla med POA samt att POA saknar en lokal organisation som hade kunnat förhandla med kommunen. SKR har å sin sida anfört att det inte funnits någon skyldighet för SKR att förhandla med POA i rättstvisten mellan POA och kommunen. Vidare har SKR anfört att även om POA inte har någon lokal arbetstagarorganisation ska POA förhandla med kommunen i en rättstvist som gäller krav mot kommunen.

Om Arbetsdomstolen skulle komma fram till att SKR brutit mot 10 § medbestämmandelagen är skadeståndsbeloppet tvistigt.

Händelseförloppet

Av utredningen framgår följande. POA påkallade förhandling med kommunen och SKR med anledning av yrkande om ogiltigförklaring av avskedande och yrkande om skadestånd m.m. gentemot kommunen. SKR meddelade POA att det syntes handla om en rättstvist med anledning av ett personalärende i kommunen, att SKR och POA saknar förhandlingsordning, vilket är en förutsättning avseende central rättstvisteförhandling, och att förhandlingsframställan om central rättstvisteförhandling därför avvisades. Någon tvisteförhandling mellan kommunen och POA har inte ägt rum, men kommunen och POA har sedan POA väckt talan träffat en förlikning i tvisten.

Rättsliga utgångspunkter

Av 10 § första stycket medbestämmandelagen följer att arbetstagarorganisation har rätt till förhandling med arbetsgivare i fråga rörande förhållandet mellan arbetsgivaren och sådan medlem i organisationen, som är eller har

varit arbetstagare hos arbetsgivaren. Arbetsgivare har motsvarande rätt att förhandla med arbetstagarorganisation. Av bestämmelsens andra stycke följer att förhandlingsrätt enligt första stycket tillkommer arbetstagarorganisationen även i förhållande till organisation som arbetsgivaren tillhör och arbetsgivarens organisation i förhållande till arbetstagarorganisationen.

I förarbetena till medbestämmandelagen anges att det mellan förhandlingsberättigad och förhandlingsskyldig part ska finnas en anknytning genom att det ska föreligga eller ha förelegat ett anställningsförhållande mellan enskilda parter på vardera sidan. I kravet på anknytning till ett bestående eller förutvarande anställningsförhållande ligger att förhandlingsfrågan ska gälla anställningsförhållandet eller ha betydelse för det. Det anges inte något närmare om på vilken nivå förhandling ska föras i organisationer som är indelade i t.ex. avdelningar och underavdelningar. Enda kravet är att den som begär förhandling och den hos vilken förhandling begärs behörigen företräder enskild arbetsgivare eller arbetstagare som berörs av förhandlingsfrågan (prop. 1975/76:105 Bil. 1 s. 349). Detta innebär att en arbetstagarorganisation som vill påkalla förhandling i en rättstvist om ett anställningsförhållande ska rikta sin begäran om förhandling mot den som det rättsliga anspråket ställs mot.

Som Arbetsdomstolen vid flera tillfällen har framhållit, innehåller medbestämmandelagen inte några regler om att förhandlingsverksamheten ska delas upp i lokal och central förhandling när det är fråga om parter som inte är bundna av kollektivavtal i förhållande till varandra (se AD 1978 nr 134, AD 1981 nr 60 och AD 1989 nr 83). En arbetstagarorganisation som saknar kollektivavtal har alltså inte med stöd av medbestämmandelagen någon rätt till central förhandling (AD 1981 nr 60).

Har SKR brutit mot förhandlingsskyldigheten enligt 10 § medbestämmandelagen?

Den bakomliggande tvisten, frågan om ogiltigförklaring av avskedande och yrkande om skadestånd m.m., var en rättstvist mellan POA och kommunen. Kommunen och POA är inte bundna av kollektivavtal i förhållande till varandra. Tvisteförhandling i frågan om giltigheten av avskedandet av arbetstagaren och yrkande om skadestånd m.m. kunde därför endast påkallas med stöd av 10 § medbestämmandelagen, och inte med stöd av bestämmelser i en förhandlingsordning, som är det vanliga i kollektivavtalsförhållanden. De krav som POA framställde för medlemmens räkning riktades mot kommunen. Det har med anledning av dessa krav inte förelegat någon rättstvist mellan POA och SKR. SKR har inte någon på medbestämmandelagen grundad behörighet att företräda kommunen i tvisten mellan POA och kommunen. Eftersom parterna inte är bundna av kollektivavtal i förhållande till varandra finns det inte heller någon avtalad förhandlingsordning som kan grunda en behörighet för SKR att företräda kommunen i en tvisteförhandling. Det förhållandet att POA inte har någon lokal organisation saknar betydelse.

Någon förhandlingsskyldighet har därmed inte förelegat för SKR i detta fall. Det innebär att POA:s talan ska avslås.

Rättegångskostnader

SKR är vinnande part och har rätt till ersättning för rättegångskostnader. SKR har yrkat ersättning för rättegångskostnader med 8 800 kr för ombudsarvode. POA har vitsordat ett belopp om 6 600 kr som skäligt i och för sig. Enligt Arbetsdomstolens mening är det yrkade beloppet skäligt.

Domslut

1. Arbetsdomstolen avslår den av Privat- och Offentliganställdas förbund, POA, förda talan.
2. Privat- och Offentliganställdas förbund, POA, ska ersätta Sveriges Kommuner och Regioner för rättegångskostnader med 8 800 kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Lars Dirke, Maj Johansson, Joanna Román, Antje Dederling, Karl Pfeifer, Gerald Lindberg och Paul Lidehäll. Enhälligt.

Rättssekreterare: Anna Thorssin